

УДК 371.124:78.088:004

**СТРУКТУРНІ ЕЛЕМЕНТИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
МУЗИКИ ДО АРАНЖУВАННЯ МУЗИЧНИХ ТВОРІВ ЗАСОБАМИ
КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ****Лариса Варнавська***Криворізький державний педагогічний університет
пр. Гагаріна, 54, 50086 Кривий Ріг, Україна*

Висвітлено певні питання комп'ютеризації навчання, зокрема, структурні елементи готовності майбутніх учителів музики до аранжування музичних творів засобами комп'ютерних технологій.

Ключові слова: інформаційні технології, комп'ютерне навчання, готовність, аранжування музичних творів, мотив.

Постановка проблеми. У сучасних умовах демократизації суспільства, зміни структури і змісту освіти, переходу до формування особистості в цілому особливого значення набуває питання підготовки людини до життя в інформаційному суспільстві. Зважаючи на те, що сучасний стан інформатизації суспільства характеризується проникненням новітніх технологій в усі галузі професійної діяльності людини, цей процес не можна уявити без впровадження комп'ютерних технологій у систему освіти.

Нові вимоги до освіти надають нові можливості для освітньої діяльності, яка пов'язана із сучасними інформаційними технологіями, комп'ютерною технікою, яку використовують і як засіб набуття комп'ютерної грамотності, і як засіб вивчення предметів, і як шлях до знань і досвіду людства, і як засіб дистанційного навчання.

Нові завдання освіти потребують нових підходів до застосування інноваційних педагогічних технологій у підготовці педагогічних кадрів. Як зазначає А. Кузьмінський, нинішній педагогічний і науково-педагогічний працівник має відповідати інтегративному критерію “педагогічна майстерність + мистецтво комунікативності + нові технології” [7].

Проблема підготовки вчителя нової формації зумовлена потребами сучасної школи. Її вирішення залежить від пошуку шляхів формування готовності майбутніх педагогів до застосування прогресивних методів навчання, зокрема використання засобів комп'ютерних технологій.

Педагогічна практика студентів музично-педагогічного факультету засвідчила необхідність застосування комп'ютерних технологій не тільки в проведенні уроку музики, але й в аранжуванні шкільної пісні як самим

студентом, так і учнями за допомогою студентів-практикантів, що підвищує якість проведення таких уроків, збільшує зацікавлення студентів і учнів процесом аранжування та ставленням майбутніх учителів до нових предметів і методик, які б вони хотіли вивчати.

Виникають суперечності між необхідністю використання комп'ютерних технологій під час аранжування музичних творів на уроках музики та недостатньою готовністю до аранжування студентами музичних творів засобами комп'ютерних технологій. Виявлення структурних елементів такої готовності становить суть обраної нами проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній педагогічній теорії і практиці наявні пошуки нових шляхів удосконалення форм і методів підготовки майбутніх спеціалістів, формування їхньої готовності до активного застосування засобів комп'ютерних технологій в майбутній педагогічній діяльності, що відображається у дослідженнях і публікаціях відомих учених. М. М. Фіцула вважає, що комп'ютерна готовність передбачає ознайомлення з основними сферами застосування комп'ютерів, їхнім значенням в розвитку суспільства; поняття про алгоритми і алгоритмічну мову; вміння будувати алгоритми для вирішення завдань; вміння користуватися комп'ютерними редакторами; вміння складати програми [10].

Т. Затяміна [4] зазначає, що комп'ютерні технології можуть стати дійовим засобом у музичній освіті, якщо вчитель ясно бачить мету, яка визначає результат як його діяльності, так і діяльності учнів, для чого виділяються як технологічні, так і методичні аспекти засвоєння комп'ютерних технологій, де використання музичних програм як засобу навчання дає змогу створювати умови для організації процесу музичної освіти на основі діяльнісного підходу, тому що дає учням змогу безпосередньо оперувати зі звуком.

М. І. Жалдак [3] акцентує, що особливого значення під час використання інформаційно-комп'ютерних технологій у навчальному процесі набуває чинності і розвиток неформалізованих, творчих компонентів мислення: реалізація проблемної ситуації чи постановка задачі; самостійне вироблення критеріїв добору потрібних операцій, що приводять до розв'язку; генерація здогадок та гіпотез у процесі пошуку основної ідеї розв'язку (наукова технічна фантазія); матеріальна інтерпретація формального розв'язку та ін.

Якщо розглядати готовність до педагогічної діяльності як явище, яке є предметом вивчення багатьох педагогів і психологів, насамперед В. О. Сластьоніна, Л. В. Кондрашової, М. І. Дьяченко, Л. О. Кандибович, В. П. Андрющенко, А. М. Король, О. А. Кривильової, Л. В. Григоренко, то з'ясуємо, що одні зосереджують увагу на виявленні чинників, умов та засобів, що дають змогу керувати становленням і розвитком готовності, а

інші – акцентують на визначенні характеру зв'язків і залежностей між станом готовності та ефективністю діяльності.

Різноманітність підходів у визначенні готовності змусила зосередити увагу на теоретичних позиціях деяких авторів, які по-різному трактують змістовний аспект та структуру готовності. Перш ніж визначати зміст структурних компонентів готовності щодо аранжування музичних творів засобами комп'ютерних технологій, розглянемо концепції деяких учених.

На думку Л. В. Кондрашової, зміст готовності становлять такі інтегральні характеристики особистості, які охоплюють інтелектуальні, емоційні й вольові властивості, професійно-моральні переконання, потреби, звички, знання, вміння і навички [6].

В. В. Морозов зазначає [9], що сутність і зміст готовності до педагогічної діяльності характеризують певну педагогічну діяльність і ті вимоги до особистості вчителя, яким він повинен відповідати, щоб одержати позитивний результат у навчальній роботі з учнями.

Результати досліджень. Узагальнюючи проаналізовану психолого-педагогічну літературу та зважаючи на специфіку аранжування музичних творів засобами комп'ютерних технологій, зосередимо увагу на структурному аналізі готовності студентів до аранжування музичних творів засобами комп'ютерних технологій. Спираючись на загальнодидактичну концепцію М. І. Дьяченка та Л. А. Кандибович, яка охоплює поняттям “готовність” мотиваційний, орієнтаційний, операційний, вольовий і оцінювальний компоненти, відповідно до досліджень Л. В. Кондрашової, яка розглядає структуру готовності як багатовимірну систему, що складається з мотиваційного, орієнтаційного, пізнавально-операційного, емоційно-вольового, психофізіологічного та оцінювального компонентів, використовуючи компоненти творчої самоактивності майбутнього вчителя музики, доведені В. В. Луценко, ми зробили спробу виділити такі структурні компоненти досліджуваної нами готовності та конкретизувати її зміст, що зумовлений специфікою використання комп'ютерних технологій в аранжуванні музичних творів:

- мотиваційно-творчий;
- змістовно-інформаційний;
- операційно-діяльнісний;
- контроль-оціночний.

Охарактеризуємо змістовий аспект кожного структурного компонента досліджуваної готовності.

Зважаючи на те, що мотив – це джерело дій, внутрішня спонукальна сила, що забезпечує інтерес особистості до пізнавальної діяльності, активізує розумові зусилля, а мотиви навчання повинні поєднуватися з активним інтересом до того, що вивчається [1], ми погоджуємося з В. П. Зінченко [5] в

тому, що навчання більш продуктивне лише тоді, коли його зміст є головною метою студентів і перебуває у зв'язку зі способами та засобами, якими ця мета має бути досягнута. Мотиви стимулюють, організують і спрямовують навчальну діяльність. Мотивація, інтерес, потреба пізнання – все це необхідні умови навчальної діяльності, які є важливим компонентом готовності, бо впливають на створення необхідних взаємин, настанов, досвіду особистості, професійно значущих рис, досконалості в діяльності, майстерності, що забезпечують індивідові свідоме здійснення діяльності.

У структурі досліджуваної готовності доречно виділити мотиваційно-творчий компонент, який визначає наявність особистих рис, потенційних можливостей, потреби в названій діяльності, усвідомлення значення комп'ютерного аранжування музичних творів. Він зумовлюється метою, специфічністю та принципами діяльності. У нашому випадку цей компонент є необхідною частиною підготовки студентів до майбутньої музично-педагогічної діяльності, зокрема, до аранжування музичних творів засобами комп'ютерних технологій.

Професія вчителя музики є творчою, тому що кожен крок у роботі з учнями пов'язаний з відкриттям нового в музиці, в методиці, в учнях, в самому собі. Будь-яку навчальну дисципліну можна викласти як систему аксіом, але можна залишити знання відкритим, незавершеним, яке потребує поглиблення, доповнення, уточнення. У цьому є мотиваційна основа творчості. Щоб відкрити щось нове, людина повинна побачити, прийняти, усвідомити своє незнання, невміння. Бо не буває готовності без тривалої підготовки, готовність потрібно формувати.

У нашому сучасному суспільстві, коли викладач повинен добре орієнтуватися в новітніх педагогічних технологіях, комп'ютерному середовищі, майбутній вчитель музики повинен володіти засобами комп'ютерних технологій для того, щоб навчити використовувати учнів комп'ютерні технології в навчальних цілях, розвинути в них потребу в творчій використанні засобів комп'ютерних технологій в музиці для подальшого розвитку інтелекту, музичних здібностей, музичного смаку.

Аналіз досліджень використання комп'ютерних технологій в різних галузях педагогічної підготовки дав змогу зробити висновки про те, що застосування таких технологій у музиці сприятиме розширенню сфери для творчої активності студентів та значною мірою виявить свою ефективність під час аранжування музики.

Формування творчої особистості майбутнього вчителя музики відповідно до всіх вимог сьогодення, активізація його навчально-пізнавальної діяльності неможливі без акценту на використанні комп'ютерної техніки. В. В. Луценко зазначає [8], що активізації навчально-пізнавальної діяльності засобами комп'ютерних технологій досягають унаслідок полісенсорного

подання навчального матеріалу, динамічної наочності, підвищення мотивації, збільшення зацікавленості в навчальній діяльності, врахування психофізіологічних характеристик студентів, різноманітності інформації та форм роботи, наявності зворотного зв'язку, адаптивності.

П. І. Підкасистий зауважує, що в навчальній діяльності творчий компонент виявляється у вмінні бачити проблему та знаходити нові способи вирішення конкретно-практичних та навчальних завдань у нестандартних ситуаціях.

Відомо, що навчальна діяльність визначається двома взаємопов'язаними процесами: репродуктивним і творчим. За висловлюванням Л. С. Виготського [2], творчий тип діяльності характеризується тим, що він спрямований на створення чогось нового, "однаково, чи буде це нове, створене творчою діяльністю чим-небудь із речей зовнішнього світу або відомою спородою розуму чи почуттів, яке є особистісним для кожної людини".

Отже, мотиваційно-творчий компонент, на нашу думку, виявляє стійку педагогічну спрямованість інтересів та потреб майбутніх учителів на визначення завдань аранжування музичних творів засобами комп'ютерних технологій й розроблення планів для їх реалізації, залучення їх до поглибленого вивчення предметів музичної спрямованості та інформаційно-комунікаційних засобів навчання; цей компонент передбачає формування потреби позитивного ставлення до професійної роботи з дітьми, інтерес до навчання, потреби у творчому ставленні до обробок дитячого пісенного репертуару за допомогою комп'ютерних технологій.

Т. Затяміна [4], розглядаючи комп'ютерні технології в сучасній системі освіти як один із засобів професійної діяльності вчителя, зазначає, що комп'ютерні засоби виділяють як один із змістовних компонентів педагога-музиканта, розподіляє їх на дві самостійні лінії:

- комп'ютерні технології у викладанні музичного мистецтва;
- комп'ютерні технології в музичній діяльності школярів.

Погоджуючись з цим, ми можемо констатувати, що змістовно-інформаційний компонент готовності студентів до використання комп'ютерних технологій під час аранжування музичних творів – це система психолого-педагогічних понять, методичних і спеціальних знань про сутність музичного аранжування, використання комп'ютерних технологій, а також методику організації цієї роботи. Він містить знання принципів підвищення ефективності педагогічної діяльності засобами комп'ютерних технологій; необхідних понять з інформаційних і комп'ютерних технологій; знань застосування теоретичного матеріалу, який вивчають; певний рівень теоретичних знань і ступінь усвідомленості практичної значущості підготовки, необхідної для використання засобів комп'ютерних технологій в аранжуванні музичних

творів, обміркування змісту навчального матеріалу, визначення умінь та навичок, які необхідно сформувати у процесі вивчення нового матеріалу.

Операційно-діяльнісний (операційно-дійовий або методичний) компонент охоплює всі методи та прийоми, форми організації навчання кожного вчителя, має певну послідовність інтелектуальних операцій: сприймання, осмислення, узагальнення, систематизація, закріплення, застосування на практиці; творчої самостійності (своєрідність виконавських дій, незалежність у роботі, музично-інтерпретаторська активність); складається із системи необхідних умінь, яка б забезпечувала впровадження теоретичних знань у практику, вміння використовувати засоби комп'ютерних технологій в певних цілях, застосування елементів новизни під час аранжування музичних творів (шкільних пісень). Вирішальними для становлення такого компонента готовності є педагогічне мислення, уява, творчий підхід, рефлексивні здібності, які допомагають у вирішенні творчих завдань.

До контрольно-оціночного компонента можна віднести контроль, самоконтроль, погляд колег та розвиток музично-естетичної оцінки, що веде до певних переконань і підтверджень щодо використання комп'ютерних технологій в аранжуванні музичних творів.

Висновки. Підсумуємо, що в педагогічній науці є різні погляди на формування готовності, різноманітні визначення готовності як до педагогічної діяльності взагалі, так і кожного аспекта готовності зокрема. На підставі аналізу структурних компонентів готовності, яка була предметом дослідження багатьох учених, ми виділили структурні компоненти готовності студентів до аранжування музичних творів засобами комп'ютерних технологій. У подальшому нашому дослідженні плануємо проаналізувати педагогічні умови, які сприятимуть формуванню такої готовності.

1. *Архангельский С. И.* Учебный процесс в высшей школе, его закономерные основы и методы. Учеб.-метод. пособие. М., 1980.
2. *Выготский Л. С.* Воображение и творчество в детском возрасте. Психологический очерк. М., 1967. С. 3.
3. *Жалдак М. І.* Педагогічний потенціал комп'ютерно-орієнтованих систем навчання математики // Засоби технології єдиного інформаційного освітнього простору: Зб. наук. пр. / За ред. В. Ю. Бикова, Ю. О. Жука. К., 2004. С. 61–73.
4. *Затямина Т.* Компьютерные технологии на уроках музыки // Искусство в школе. 2006. № 5. С. 41–43.
5. *Зинченко В. П.* Непроизвольное запоминание. М., 1961.
6. *Кондрашова Л. В.* Морально-психологічна готовність студента до вчительської діяльності. К., 1987.

7. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. К., 2005.
8. Луценко В. В. Використання комп'ютерної техніки з метою активізації навчально-пізнавальної діяльності майбутнього вчителя музики // Розвиток особистості в системах трудової та професійної підготовки молоді: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Кривий Ріг. Жовтень. С. 41–44.
9. Морозов В. В. Педагогические условия формирования готовности студентов педагогического вуза к диалогическому обучению школьников // Индивидуальный подход в подготовке будущего учителя: Сб. науч. тр. / Под ред. Д-ра пед. наук, проф. В. К. Буряка, д-ра пед. наук, проф. Л. В. Кондрашовой. Кривой Рог, 1995. С. 128–137.
10. Фіцула М. М. Педагогіка: Навч. посіб. Тернопіль, 1997. С. 141–143.

**STRUCTURAL ELEMENTS OF MUSIC PROSPECTIVE TEACHERS'
READINESS FOR THE MUSICAL WORKS' ARRANGEMENT BY
MEANS OF COMPUTER TECHNOLOGIES**

Larysa Varnavs'ka

*State Pedagogical University of Kryvyj Rih
Haharin Str., 54, UA-50086 Kryvyj Rih, Ukraine*

The article deals with some aspects of education computerization, namely the structural elements of music prospective teachers' readiness to arranging the musical works by means of computer technologies.

Key words: information technologies, computer education, readiness, the arrangement of musical works, motive.

**СТРУКТУРНЫЕ ЭЛЕМЕНТЫ ГОТОВНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ
МУЗЫКИ К АРАНЖИРОВКЕ МУЗЫКАЛЬНЫХ ПРОИЗВЕДЕНИЙ
СРЕДСТВАМИ КОМПЬЮТЕРНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ**

Лариса Варнавская

*Криворожский государственный педагогический университет
пр. Гагарина, 54, 50086 Кривой Рог, Украина*

Освещены конкретные вопросы компьютеризации обучения, в особенности, структурные элементы готовности будущих учителей музыки к аранжировке музыкальных произведений средствами компьютерных технологий.

Ключевые слова: информационные технологии, компьютерное обучение, готовность, аранжировка музыкальных произведений, мотив.

Стаття надійшла до редколегії 24.06.2008

Прийнята до друку 09.10.2008